

Als Belg en als Vlaming verkiez ik mijn land boven alles

Reimond Speleers in 1914-1915

JORIS DEDEURWAERDER

De tijdens de Eerste Wereldoorlog opgezette Duitse *Flamenpolitik* is in Gent tijdens het eerste bezettingsjaar nauwelijks aangeslagen. Bij het lanceren van *De Vlaamsche Post*, hebben de leiders van de vlaamsgezinden zich opvallend eensgezind opgesteld en zelfs gedistantieerd van dit op Duits initiatief en met Duits geld gelanceerd dagblad. Tot hen behoorde ook Reimond Speleers (1876-1951), tegen wiens benoemingen tot hoogleraar oogheelkunde, decaan van de medische faculteit en, in 1918, tot waarnemend rector van de Vlaamse Hogeschool, tegenstanders en historici van het activistisch avontuur nooit bedenkingen hebben geformuleerd: zijn professioneel formaat, wetenschappelijke onderlegdheid en organisatorische talenten worden niet betwist. Toch is de oogarts in de literatuur over het activisme een onderbelichte figuur gebleven.

Toen de oorlog uitbrak had Speleers in Gent een drukke praktijk opgebouwd in zijn huis op de Oude Vlasmakkt en in het Gesticht voor Ooglijders – het Rogman-Instituut – aan de Nederpolder. Hij was lid van de Société Belge d’Ophtalmologie, waagde zich ook aan moeilijke operaties en trad herhaaldelijk op als deskundige voor de rechtbanken. Sinds de bisschoppen zich in 1906 in hun *Instructions collectives* over de ongeschiktheid van het Nederlands als taal van de wetenschap hadden uitgesproken, had Speleers in – ook vandaag nog – gewaardeerde bijdragen in het tijdschrift van de Nederlandse Vereniging ter bevordering van de Geneeskunst het tegendeel weten te bewijzen.¹ In 1908 had hij mee aan de wieg gestaan van het tijdschrift *De Katholieke Ziekenverpleging*. Hij was medestichter en redactielid van het *Geneeskundig Tijdschrift voor België*. Hij was in Gent ook secretaris van de Union Médicale en was, tegen franskiljons verzet in, erin geslaagd aan die medische beroepsvereniging een tweetalig karakter te geven. Hij was bestuurslid van de Fédération Médicale Belge en bekleedde in de Belgische

1. H. DAELS, *Over traumatisme van het oog*, in: *Actualia*, april 1997, pp. 1-3.

medische pers een opvallend gezag wat de verdediging van de artsenbelangen betreft. Speleers werkte bovendien actief mee aan de Vlaamse Wetenschappelijke Congressen, als spreker, maar ook als eindredacteur van de verslagboeken.

Speleers en zijn vrouw Justine Reynaert (1880-1964) hadden voor het onderwijs van hun vier kinderen een beroep gedaan op de Nederlandse huisonderwijzeres Josepha Laane. Zij boden vaak gastvrijheid aan kunstenaars, auteurs en sprekers die voor een of andere vereniging in Gent optraden: Kiewiet de Jonghe, Frederik Van Eeden, Hugo Verriest e.a. De arts had in vroegere jaren een aanzienlijke collectie schilderijen en kunstvoorwerpen verworven, inzonderheid werken van zijn zwager Edmond Verstraeten (1870-1956).

Speleers was in de Vlaamse beweging een leidende figuur. Zijn inbreng in de tweede Hogeschoolcommissie was groot geweest en hij had meegewerkt aan de afwerking van de tekst van het wetsvoorstel dat in maart 1911 werd ingediend. Sinds 1908 was hij bovendien vaak spreker geweest op meetings voor de Vlaamse Hogeschool. Hij was ondervoorzitter van de Katholieke Oud-Hoogstudentenbond van Oost-Vlaanderen. In de Katholieke Vlaamse Landsbond en in het Katholiek Vlaams Secretariaat had hij op de bres gestaan in de strijd voor de wet-Coremans. Hij was in Gent ondervoorzitter van God en Vaderland, de middenstandsbeweging van Karel Van der Cruyssen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1911 had Speleers in Gent gekandideerd op de katholieke lijst, die er, tevergeefs, de strijd had aangeboden tegen de lijst van het liberaal-socialistische kartel, en tegen 'De Vlaamsche Blok'.

De katholieke arts was, vooral als voorzitter van de Gentse 'Tak' van het ANV, een alert medespeler in zuilenoverschrijdende samenwerking met vrijzinnige flaminganten.

De eerste oorlogsweken

Over Speleers' doen en laten in de eerste oorlogsdagen bestaan enkele documenten. Vier dagen na de inval schreef *Hooger Leven*, het weekblad van de katholieke vlaamsgezinde intelligentsia, dat uit de verwoestingen van de oorlog duidelijk zou blijken dat zij Vlaamse Belgen waren en hun bloed veil hadden voor ons land.² Dezelfde dag had Karel Van der Cruyssen dienst genomen als vrijwilliger.

2. H. ELIAS, *25 jaar Vlaamse beweging, Eerste deel. De Eerste Wereldoorlog en zijn onmiddellijke nasleep*, Antwerpen-Utrecht, 1971, p. 15.

Het *Orgaan van den kring God en Vaderland* bericht uitvoerig over de activiteiten van de kring in die dagen.³ Op 9 augustus leidde Speleers de vergadering. Op wens van Van der Cruyssen besloot men in de kringlokalen een ‘ambulance’, een veldhospitaal, in te richten.⁴ Uit het verslag blijkt de besliste toon waarop de wat autoritaire arts de zaken aanpakte. Het hospitaal werd geleid door een medische afdeling (Speleers, Van der Spurt en apotheker Stepman) en een zevenkoppig bestuur. Een zestigtal personen liet zich als medewerkers inschrijven. Zalen en kamers werden in het ‘Landbouwershuis’ op de Gouden Leeuwplaats ingericht. Op 19 augustus werden de eerste gewonden binnengebracht.

Op 21 augustus – de Duitsers waren al in Brussel – brak er paniek uit in Gent. Het gerucht liep dat er een Duitse cavalerieafdeling in aantocht was. De gouverneur maakte aanstalten om, volgens de instructies van de regering, de stad te verlaten. De militaire provinciecommandant vertrok met zijn staf naar Lokeren. De eerste en de tweede ban van de burgerwacht waren ontbonden. Velen vluchtten naar de kust. Soldaten die in de veldhospitalen werden verzorgd, gingen op de vlucht. De Nationale Bank sloot haar deuren. En uiteindelijk sloeg de Duitse ruitserij een andere weg in ...⁵

Maar, aldus het verenigingsblad, terwijl in andere veldhospitalen in de stad alarm werd geblazen en overhaaste maatregelen werden getroffen, bleef het bij God en Vaderland rustig. Toen men hoorde dat het Rode Kruis de patiënten naar de Flandria Palace zou laten brengen, zoals dat blijkbaar in andere hulpdiensten was gebeurd, zei Speleers “*dat niet eenen man zal worden weggehaald, zonder bijzonder bevel van den principaal van het krijgshospitaal*”. Uit het verslag blijkt hoeveel vertrouwen de vrijwilligers in hun arts hadden: “*Wij zijn verzekerd dat onzen dokter zich niet zoo gemakkelijk aan kant zal laten stellen, en als ware Vlaming, kennen wij zijn koppigheid...*”

Nog vóór de Duitsers Gent bereikten, hadden ze al het *Generalgouvernement* opgezet, dat de zone tussen het etappegebied van het Duitse leger (West- en Oost-Vlaanderen) en Duitsland onder controle zou houden en met alle middelen zou

3. *Orgaan van den kring God en Vaderland*, jg. 10, nr. 12, september 1914.

4. Blijkens het verslag aan de gemeenteraad werden in Gent een groot aantal veldhospitalen ingericht en door het Rode Kruis erkend. *Gemeenteblad Gent*, 1914, zitting 21 september 1914, p. 138.

5. Verslag aan de Gemeenteraad, *Gemeenteblad*. [...], p. 144.

exploiteren. Het feit dat Gent in het etappegebied lag, zou ertoe leiden dat de stad en haar bevolking de hele oorlog zwaar onder het bezettingsregime te lijden zouden krijgen. Maar het bleef nog een tijd lang mogelijk om vanuit Gent naar Nederland te reizen.

De in die dagen gesignaleerde ophitsing tegen de vlaamsgezinden ontging ook Speleers niet ... Misschien hoorde hij in de dagen na de val van Antwerpen over de brief die Alfons Sevens aan minister Joris Helleputte had gestuurd: “... *Er schijnt te Gent een geheime werking te bestaan, om sommige flaminganten door het parket als opruier te doen vervolgen...*”⁶ Als hij jaren later werkte aan een lezing over het activisme schreef hij dat “... *al dadelijk de franskiljons de Vlaamse leiders met schele ogen bekeken en verdekt en openlijk verdachtmakingen rondstrooiden. Een mijner franskiljonse cliënten dien ik op de Gentse tram ontmoette en groette, juist op het ogenblik dat een Duits verkenningsvliegtuig de stad overvloog, beantwoordde mijn groet met een bitsig ‘Voilà ce que vous avez fait, vous autres sales flamingants!’.* Alsof wij de Duitse troepen in België hadden geroepen!”⁷

Hij tilde niet echt zwaar aan de franskiljonse hatelijkheden. Aanvankelijk zou hij zelfs optimistisch zijn geweest over de toekomst van de Vlaamse beweging. Leo Picard noteerde op 14 december 1914 Speleers’ kijk op de gang van zaken: “*Ook wanneer de Belgische regering terugkeert zal alles zich wel ten beste schikken, nu mogen wij geen partij kiezen, ook geen wensen uiten.*”⁸

Tijdens de eerste oorlogsweken was mevrouw Speleers met haar kroost en de huisonderwijzers nog op vakantie in Scheveningen. Zij keerde terug op 22 september, zonder de kinderen.

Op 12 oktober trokken de Duitse troepen Gent binnen. De Duitse vlag werd aan het stadhuis gehesen: “*Te 2 1/2 tot 4 1/2 defilé van 15.000 soldaten. Parademars, prachtige paarden, blinkende uitrusting, alles rein, fris, als voor een luisterrijke wapenschouwing. Ruitelij, voetvolk, kanonnen, bagagewagens, twee lange uren lang.*”⁹ Maar van Gent ging er nog altijd post naar Nederland, zo blijkt uit een daaropvolgende brief van mevrouw Speleers.¹⁰

6. AMVC, S 592/B, Brief van A. Sevens aan minister Joris Helleputte, 27 augustus 1914.

7. Familiearchief Speleers-Reynaert (FASR), *Activisme*, manuscript.

8. Geciteerd door D. VANACKER, *Het activistisch avontuur*, Gent, 1990, p. 76.

9. Dagboeken Paul Fredericq, Universiteitsbibliotheek Gent, Hs. 3704, 12 oktober 1914 (voortaan naar verwezen als ‘Dagboeken Paul Fredericq’).

10. FASR, Brief van Justine Speleers-Reynaert aan Josepha Laane, 17 oktober 1914, Universiteitsbibliotheek Gent, Hs. 11127, 10 november 1914.

Uit een briefkaart van Speleers aan Josepha Laane,¹¹ poststempel Sas van Gent, gedateerd op 20 oktober 1940, blijkt dat de kinderen weer thuis waren. Schamper schrijft hij over de wijze waarop de Duitsers voor hun bevoorrading hadden gezorgd: *“Ook in St.-Nikolaas¹² zijn de Duitse troepen ‘einfach durchpassiert’, bij welke doortocht de rijke huizen der Statiestraat hun tol te betalen gehad aan “regelmässige und unregelmässige Requirirung...”*

Flamenpolitik ?

Het leven in Gent lijkt vanaf november 1914 stilaan weer ‘normaal’ te zijn geworden. Een tiental soldaten van de Landwehr bewaakten in het huis van Edgar Van der Haeghen in de Veldstraat¹³ vooraanstaande Gentenaars, die er zich geregeld als gijzelaar moesten aanmelden. De in oorlogsomstandigheden noodzakelijke hulpverlening kreeg vorm in de lokale verenigingen en verenigingsbesturen waagden het weer te vergaderen. Op 14 oktober was er in het ‘Nederlandsche Koffiehuis’ al een vergadering van enkele flaminganten geweest.

Op 3 november vergaderde ook het dagelijks bestuur van de Gentse Tak ANV: de dames Roza De Guchtenaere en Van Vlaenderen, en de heren Speleers, Hippoliet Meert, Van der Spurt en Marcel Minnaert. Meert had in Vlissingen ANV-voorzitter Kiewiet de Jonge ontmoet. Zij hadden afgesproken al het mogelijke te doen om de goede verstandhouding tussen Nederland en Vlaams-België te bewaren. De vergadering stemde een week later in met het voorstel Nederland voor de Nobelprijs voor de vrede voor te dragen en zij besloot tegelijkertijd om de culturele activiteiten te hervatten.¹⁴ Voortaan zou het bestuur vergaderen bij Speleers. Verder wilde men openbare lessen over besmettelijke ziekten organiseren. Speleers was bereid de lessen te geven en stelde daartoe een zaal in het ‘Ooglijdersgesticht’ ter beschikking. Op 8 december werd vastgesteld dat de zaal te klein was en men moest uitkijken naar een groter lokaal. Een week later bleek het niet gelukt om van het stadsbestuur een zaal ter beschikking te krijgen, maar de volgende lessen konden plaatsvinden in het Huis der Notarissen.¹⁵

11. FASR.

12. Woonplaats van Speleers’ schoonvader Anatole Reynaert.

13. Dagboeken Paul Fredericq, 9 december 1914.

14. D. VANACKER, *Het activistisch [...]*, p. 76; cf. Verslag Dagelijks Bestuur ANV-Gent (DB ANV), Universiteitsbibliotheek Gent, Hs. 11127, 10 november 1914.

15. DB ANV, Universiteitsbibliotheek Gent, Hs. 11127, 8 en 15 december 1914.

In Berlijn en bij de bezettingsoverheid werd ondertussen nagedacht over de toekomst: hoe moest het veroverde land – in het kader van het vooroorlogse continentaal imperialisme, dat streefde naar een Europese basis voor het verwerven van een koloniaal imperium – zowel economisch als politiek onttrokken worden aan de Franse invloedssfeer en betrokken worden in de Duitse invloedssfeer, wat ook de afloop van de oorlog mocht wezen. Een gedragslijn voor het voeren van een efficiënte *Belgienpolitik* werd in de eerste bezettingsweken uiteraard niet in het geïsoleerde *Etappengebiet* bepaald. Alle berichten uit die periode getuigen van de grote onzekerheid waarin de Gentenaars toen leefden.

Wij kunnen ons voorstellen hoe ook Speleers in die dagen over de oorlogssituatie en de consequenties daarvan voor Vlaanderen liep na te denken. Ongetwijfeld hoorde hij van initiatieven zoals de stichting, op 24 oktober 1914, van de groep Jong-Vlaanderen die, in de overtuiging dat Vlaanderen belang had bij een Duitse overwinning, opkwam voor het verdwijnen van de Belgische staat en de oprichting van een autonoom Vlaanderen. Zou hij dat clubje, hoofdzakelijk de rumoerige jongens die in het begin van het jaar *De Bestuurlijke Scheiding* hadden uitgegeven, helemaal *au sérieux* hebben genomen, vooral nadat ze de hem uit het ANV bekende dweperige predikant Jan Derk Domela Nieuwenhuis als ‘leider’ hadden gekozen? Toen de Jong-Vlamingen begin 1915 aan de Gentse flaminganten plannen voorlegden voor het uitgeven van een nieuwe krant, *De Vlaamsche Post*, met Leo Picard als hoofdredacteur, hield Speleers zich gedeisd. Zijn naam vinden wij niet bij de aanwezigen in de woelige vergadering die ze op 4 februari hadden georganiseerd om de Gentse flaminganten voor hun plannen te winnen. De vergadering werd een tegenvaller. Hoewel hij er opzettelijk niet was op uitgenodigd, was de volksschrijver en verzekeringsmakelaar Alfons Sevens, vóór de oorlog organisator van zoveel vlaamsgezinde manifestaties, toch opgedaagd en hij had er de plannen als een Duits initiatief ontmaskerd. De jongelui bleken er stellig van overtuigd dat de Duitsers de oorlog zouden winnen en dat België in Duitse handen zou blijven. De filoloog Leonard Willems vroeg ze tenminste zo lang te wachten. Ook de temperamentvolle telegrafist Boudewijn Maes raadde het initiatief af. Meert zei dat hij wel voor het oprichten van een vlaamsgezind blad was, maar tegen samenwerking met de Duitsers. Domela zat er zwijgend bij. Ook een tweede vergadering, op 11 februari, kon de Gentse vlaamsgezinden niet overtuigen. De negatieve reacties hadden mede als gevolg dat ze verder op zoek moesten naar financiële middelen. Domela zou in Nederland hulp zoeken maar ze nauwelijks vinden. Het was voor de Jong-Vlamingen een tegenvaller dat er nu niets terecht kwam van de verhoopde financiële steun van Gentse notabelen, zoals de oogarts Evarist Stocké en diens confrater Speleers. Die had toch, had Domela op de vergadering van de Jong-Vlamingen van 9 februari beweerd, financiële hulp

toegezegd. “Zal deze hulp nu blijven?” vroeg hij zich af.¹⁶ Allicht realiseerden zich op de vergadering noch de toehoorders noch zelfs de Vlaamse initiatiefnemers helemaal welke rol ondertussen werd gespeeld door de filoloog en ‘Vlamingenvriend’ Hermann Wirth, de amateur van volkszang, die Speleers misschien wel bekend was als auteur van een studie over het Nederlandse volkslied en als ANV-lid. Enkele dagen voordien had Wirth inderdaad van de “*Ausschuß für vlämische Angelegenheiten*” steun toegezegd gekregen voor de oprichting van het nieuwe dagblad.¹⁷

Speleers bracht *De Vlaamsche Post* ter sprake in het ANV op 16 februari. Geen opgewonden betoog, zoals bij Fredericq, maar een rustige analyse van de beschikbare gegevens. De bewoordingen van het verslag onthullen wel een en ander over Speleers’ status in de flamingantenkringen. “*Enkele jonge mensen hebben*”, zo begon hij, “*buiten ons om, het plan opgevat een dagblad, ‘De Vlaamsche Post’, uit te geven... Sevens* [hij sprak blijkbaar de naam uit zonder er een voornaam of een beleefd ‘mijnheer’ voor te voegen, ongewoon in verslagen van bestuursvergaderingen uit die periode] *schijnt* [je hoort de scepsis] *een onderzoek te hebben ingesteld en beschuldigt de inrichters van verraad tegenover België.*” Het uitgangspunt van de discussie is volgens Speleers: “*De vlaamsgezinden hebben de wapens neergelegd, doch de franskiljons nooit. Zij blijven ons onderduims bestoken. Daarom is een vlaamsgezind blad nodig; doch de manier van het in te richten schijnt ons compromittant.*” Het is van belang dat het ANV zich hier niet compromitteert. Speleers is tegen een collectief protest van alle vlaamsgezinde organisaties: “*Wie zich op voorhand tracht wit te wassen, moet zich wel zwart voelen.*” Dan volgt een bedenking waaruit vooral blijkt dat hij de initiatiefnemers – voor zover ze hem bekend zijn – niet *a priori* veroordeelt: “*Het feit dat de inrichters aan verscheidene vlaamsgezinden geld hebben gevraagd, bewijst dat zij financieel zuiver staan.*” En hij vervolgt: “*Doch het is hun in zekere gevallen geweigerd; wij [bedoelt hij ‘ik’?] zouden, doordien het blad verdacht is, toch geen geld geven, zonder eerst volledige zekerheid te hebben over de zuiverheid van hun standpunt.*”

Liever dan een publiek protest wilde Speleers het bestuur een door hem voorgestelde motie doen aannemen. De tekst verwijst naar het door Fredericq verspreide gerucht – Speleers geloofde het niet helemaal – dat Picard tegen zijn leermeester Pirenne zou hebben gezegd dat het nodig was de Vlamingen voor te bereiden op

16. M. VAN DE VELDE, *Geschiedenis der Jong-Vlaamsche Beweging*, ‘s-Gravenhage, 1941, p. 43.

17. Dagboeken Paul Fredericq, 3, 10, 11 en 13 februari 1915; D. VANACKER, *Het activistisch [...]*, pp. 40-43.

de toestand die uit de waarschijnlijke Duitse zege zou voortvloeien. Speleers vermoedde dat dit de strekking van het blad zou kunnen zijn, maar stelde dat zijn bestuur alle banden met het blad afwees en refereerde aan de vanouds bekende ANV-werkzaamheden en aan de in zo vele schriften vastgestelde grondbeginselen van de Vlaamse beweging, als uitdrukking van het streven naar eigen onafhankelijke zelfstandigheid. De motie, bedoeld om in het verslag te worden opgenomen, geenszins om openbaar te worden gemaakt, werd eenparig aangenomen.

Twee bronnen werpen meer licht op Speleers' houding. Een in het familiearchief bewaard, meer dan twintig jaar later geschreven manuscript, de tekst van een toespraak op een Bormshulde in 1938, herinnert aan de onzekerheid en de spanning die begin 1915 de vlaamsgezinden in het bezette land beklemden. In die dagen zou Speleers naar Holland zijn gereisd om er Frans Van Cauwelaert te spreken en te vragen dat hij als erkend leider van de Vlaamse beweging terug naar Vlaanderen wilde komen om er aanwezig te zijn en leiding te geven. De wantrouwige Van Cauwelaert zou hebben geweigerd.¹⁸

Enkele dagen daarna reisde Speleers naar Antwerpen: hij wilde te weten komen hoe het stond met de gevoelens van de Antwerpse vlaamsgezinden: *“Het eerste contact was eer pijnlijk. De gesprekken vloten niet: wederzijds was ieder woord als 't ware een hengelhaak waarmede ieder van ons een gedacht, een gevoelen trachtte te vangen in den vijver van onderling wantrouwen. En zo visten we naar onze wederzijdse meningen tot we ons vergewist hadden dat we gebleven waren wat we waren voor de oorlog: loyale Belgische staatsburgers, Germanen, geen Duitsers, doch die het Vlaamse volksbelang in de rangorde der liefden, zoals Dosfel het eens uitdrukte, vooraan stelden. En toen vlotte het !...”*¹⁹

Het dagboek van Adelfons Henderickx bevestigt dat Speleers op 13 februari 1915 bij hem heeft gelogeerd. Eerst gingen zij Pol De Mont opzoeken. 's Avonds had Speleers belangwekkende bijzonderheden verteld over de stemming in Gent. Op

18. De in de VNV-krant *Volk en Staat* van 20 april 1938 geciteerde bewoordingen waarin Speleers, sinds de activistenvervolging één van de bitterste tegenstanders van Van Cauwelaert, over de ontmoeting sprak, lokten protest uit in *De Courant* (21 april 1938), maar er werd niet tegengesproken dat Speleers hem is gaan opzoeken. Ook anderen hebben in 1915 blijkbaar gemeend dat de aanwezigheid van Van Cauwelaert in het bezette land nuttig kon zijn. Op 17 mei 1915 schreef die immers aan Kamervoorzitter Schollaert *“... indien u ooit nog meent, dat de tijd zou aangebroken zijn voor [sic] terug te keren naar België zelf, om daar de goede gezindheid van onze mensen te helpen ophouden, dat ik uwe raadgevingen in dit opzicht steeds als van het hoogste belang voor mij beschouw.”* Algemeen Rijksarchief, Archief Schollaert-Helleputte, microfilm 2008/3-40.

19. FASR.

14 februari spraken zij eerst met apotheker Arnold Hendrix. Dan belden zij aan bij Van den Broeck, die afwezig was; vervolgens gingen zij naar een bijeenkomst bij Pol De Mont, met Van Lier, August Borms en Hendrix. Op de vergadering werd een dagorde aangenomen voor het Algemeen Nederlands Verbond. 's Avonds praatten Hendrix, Speleers en Van den Broeck nog verder.²⁰

Bij de Gentse ANV'ers bracht Speleers verslag uit over die vergadering. Daaruit blijkt dat de ontmoetingen hadden plaatsgevonden op vraag van de Gentse 'voormannen'. Speleers had de vergadering voorgezeten. De vraag was of de Belgische ANV-afdelingen in de oorlogsomstandigheden hun werkzaamheden moesten hervatten. Speleers had gezegd dat er in Gent volop werd gewerkt: er waren al druk bijgewoonde lezingen geweest over microbiologie, de oorsprong van onze taal, radiografie en vaderlandsliefde. Al de aanwezigen waren het erover eens geweest dat de strijd om de eigen zelfstandige Nederlandse cultuur na de oorlog moest worden voortgezet, maar dat het voorbarig was nu al de nieuwe vorm te bepalen. Zij waren overtuigd dat de regering van het – ook na de vrede – autonome België zou toegeven aan de eisen van de Vlamingen en dit in de eerste plaats inzake het vervlaamsen van de Gentse universiteit, wanneer zij rekening hield met het loyalisme, dat door de hele Vlaamse bevolking, zonder ook maar één uitzondering, zou zijn tentoongespreid. Zij waren het erover eens dat, zolang de vrede niet was gesloten, alles moest worden vermeden wat tweedracht onder de burgers kon veroorzaken.

Openbaar protest

Maar Fredericq wilde wel een openbaar protest en stelde een motie op waarin de Gentse vlaamsgezinde leiders verklaarden dat ze vreemd waren aan de stichting en de uitgave van *De Vlaamse Post*. Hij ondertekende de tekst als voorzitter van de Gentse Willemsfonds-afdeling en kreeg er zonder problemen de namen onder van vier liberalen: schepen De Bruyne, voorzitter van de Vlaamsche Liberale Vereniging; Leonard Willems, plaatselijk voorzitter van het Nationaal Vlaams Verbond; na enige aarzeling tekenden ook G. D. Minnaert, de algemeen voorzitter van het Willemsfonds (die zich wilde distantieren van zijn neef Marcel, medewerker aan *De Vlaamse Post*), en Meert, algemeen secretaris van het ANV. Daarna werd de tekst voorgelegd aan twee katholieken: Davidsfonds-voorzitter kamerlid Alfons

20. AMVC, H 504/ H, Oorlogsdagboek Adelfons Henderickx. Met dank aan D. Luyckx die mij op deze passage attent maakte.

Siffer zette er onmiddellijk zijn naam onder. ANV-voorzitter Speleers weigerde eerst, vond het 'voorbarig', maar liet zich dan toch door De Bruyne en Meert overtuigen. De Gentse kranten publiceerden de verklaring. Ook de Belgische pers in het buitenland gaf er ruchtbaarheid aan.²¹ Sevens stuurde de abonnees van zijn eigen blad *De Witte Kaproen* een circulaire om ze te waarschuwen tegen het Duitsgezinde blad. Het zou hem duur te staan komen.

Het eerste nummer van *De Vlaamsche Post* verscheen op 21 februari 1915. Ondanks de aanvankelijk voorzichtige standpunten moet de in *Fraktur* gedrukte titel velen in de overtuiging hebben gesterkt dat het een Duitsgezinde bedoening was. Uit Fredericqs dagboek blijkt hoe de Gentenaars gissingen maakten over de auteurs van de niet of met een schuilnaam ondertekende stukken in de krant.²²

Met een vers van René De Clercq, in de eerste plaats geadresseerd aan diens literaire boezemvijand Streuvels, wiens oorlogsindrukken *De Vlaamsche Post* publiceerde, werd in de in Nederland verschijnende *De Vlaamsche Stem* op 21 maart de toon gezet voor een felle polemiek tegen de collaboratie-krant. Albéric De Swarte brak enkele dagen later in een *Open brief aan Leo Picard* de staf over diens krant en medewerkers. Tot degenen die, zoals *De Vlaamsche Stem*, vlaamsgezindheid met trouw aan België verbonden, rekende hij o.a. De Clercq, Meert, Speleers en Borms.²³

Niet leuk voor de Jong-Vlamingen! Die hadden immers voor 11 maart plannen gemaakt voor een bijeenkomst van 'goedgezinde' Vlamingen. Het huis van Domela was al te bekend geworden, vreesden ze. De voorzichtigen zouden liever ten huize Speleers of Fornier vergaderen. De jongelui hadden een voorlopige lijst opgesteld: Maurits Josson, Reinhard, Borms, Pol De Mont, Van Oye, Karel Angermille, Jules Van Roy, Léonce du Castillon, Speleers, Johan Eggen, Willem De Vreese, Louis Brulez, Eugène De Bock, Frans Theelen, De Poorter en ... Alberic De Swarte.²⁴

De Vlaamsche Post beet van zich af. Op 29 maart reageerde de krant met de kop *Geen misverstand a.u.b.* op de mededeling die de tegenstanders hadden verspreid. Die hadden enkel verklaard, schreef de redactie, dat ze niets met de krant hadden te maken: "*Verscheidene der ondertekenaars hebben ons meer dan eens gedurende de eerste levensmaand van 'De Vlaamsche Post' hun sympathie betuigd en hebben ons met*

21. Dagboeken Paul Fredericq, 17 en 18 februari 1915.

22. Dagboeken Paul Fredericq, 12 en 13 februari 1915.

23. H. ELIAS, *25 jaar [...]*, p. 33.

24. M. VAN DE VELDE, *Geschiedenis [...]*, p. 46.

goeden raad bijgestaan... Er zijn er zelfs onder hen, die wel niet hoger geschatte, maar toch klinkender hulp hebben beloofd.”

Boos begonnen Fredericq en De Bruyne onmiddellijk aan een reactie te werken. Zij besloten eerst te vergaderen met de ondertekenaars, buiten de klerikalen Siffer en Speleers, die zij later zouden uitnodigen... De liberalen kwamen bijeen. Meert was er niet bij, want hij was niet in de stad. Ze waren verbijsterd toen ze hoorden dat Leonard Willems wel eens was opgetreden als ‘mentor’ van de redactie van *De Vlaamsche Post*! De Bruyne legde dan de tekst voor aan Siffer en Speleers. De door Siffer voorgestelde amendementen werden door de liberalen aangenomen. Speleers weigerde nog iets te tekenen, met het argument dat de eerste verklaring voldoende was.²⁵

De censuur slaagde erin de tweede motie uit de meeste kranten te houden. Ze verscheen alleen op de advertentiepagina van *Vooruit*.

Maar nu wordt het verhaal wat vreemd. De volgende dag vertelde Willems aan Fredericq dat de jongens van *De Vlaamsche Post* hem – weer eens – om raad hadden gevraagd. Hadden ze daar op de redactie geweten van Fredericqs plannen? Gust Remouchamps, een redactielid van *De Vlaamsche Post*, had Willems na de confidentiële vergadering van de liberalen opgewacht. Hij wilde “om raad vragen over hetgeen de redactie doen moest”. Remouchamps zei ook dat Meert raad had gegeven, en min of meer geld had beloofd, en dat ook Speleers hun raadsman was. Het artikel *Geen misverstand a.u.b.* was hem op voorhand in drukproef bezorgd en door hem zo goed als goedgekeurd! “Natuurlijk kan hij er nu niet tegen protesteren”, schreef Fredericq.²⁶

‘Raadsman’ Willems verklapte nog meer. Ook Picard was met hem komen praten over het blad. Hij had aan Picard zijn eigen standpunt en dat van de liberale vrienden verklaard. Als voorzitter van het Nationaal Vlaams Verbond had hij, ook van de Duitsgezinden Van Roy en Stocké, de vrijheid gekregen om te handelen naar eigen goeddunken. Van Roy was er hevig uitgevaren tegen De Bruyne, Siffer en Fredericq. Hij wilde dat Willems zich van die “uitgediende officieren der Vlaamse beweging” afscheidde en de kant koos van Speleers en Meert.²⁷

25. Dagboeken Paul Fredericq, 29, 30 en 31 maart 1915.

26. Dagboeken Paul Fredericq, 3 april 1915.

27. Dagboeken Paul Fredericq, 3 april 1915.

Maar in het ANV kreeg ook Speleers een tekst goedgekeurd, die andermaal verwees naar de vroegere verklaring “*waarin nauwkeurig hun standpunt tegenover de stichting en de uitgave der ‘Vlaamsche Post’ is bepaald, en verklaren, dat zij geen jota daaraan af of toe te voegen hebben. Zij verklaren daarenboven, dat zij zich verder niet zullen inlaten met de polemiserende interpretaties... aan onze houding wensen te geven, daar zij bij gemis aan vrijheid van het woord, in de huidige omstandigheden, in de besliste onmogelijkheid staan, vrij en vrank hun mening uit te spreken.*” Voorzitter Speleers behield zich het recht om, naar goeddunken en volgens de omstandigheden, gebruik te maken van deze – niet voor publicatie bedoelde – tekst.²⁸

Op 7 april zei Oscar Van Hauwaert aan Fredericq dat hij tijdens de jongste zitting,²⁹ in het salon van Speleers, Minnaert gedwongen had ontslag te nemen “*ondanks enen zenuwaanval van Roza de Guchtenaere en de dubbelzinnige houding van dr. Speleers*”. Fredericq wilde nu dat ook Domela, met wie hij al lang gebrouilleerd was, zou worden “*weggekaatst*”.

Van Hauwaert vertelde op 14 april op de borrelavond van de mannen van het *Volksbelang* dat Minnaert zijn ontslag als ANV-bestuurslid had ingetrokken en naar de volgende vergadering zou komen. Van Hauwaert zou er zijn en zich dan terugtrekken als Minnaert gelijk kreeg.³⁰

Fredericq ging Meert opzoeken en zei hem dat hij in de ogen van velen met de vijanden van het vaderland leek te heulen en met Willems en Speleers onrechtstreeks deelde in hun landverraad. Fredericq zou zich ter beschikking van Speleers houden.³¹

Maar de katholieke arts was er de man niet naar om te dansen naar de pijpen van zijn liberale tegenspelers. Hij liet zich, tot woede van Fredericq, niet zien. Die hoorde op 21 april van Van Hauwaert dat Speleers en Meert van plan waren de zaak te laten doodbloeden.

Die ochtend had Fredericq net in *De Vlaamsche Post* gelezen dat de krant in het aprilnummer van het in Dordrecht uitgegeven *Neerlandia* felicitaties had gekregen. Hij schreef boos aan Meert dat hij met vele vrienden uit het ANV ontslag zou nemen als Domela en Minnaert leden van het bestuur bleven.³²

28. DBANV- Gent, Vergadering van 29 april 1915; kopie in Dagboeken Paul Fredericq, 30 april 1915.

29. Op 3 april? (D. VANACKER, *Het activistisch [...]*, pp. 45 en 373, eindnoot 93).

30. Dagboeken Paul Fredericq, 14 april 1915.

31. Dagboeken Paul Fredericq, 9, 16 en 21 april 1915.

32. Dagboeken Paul Fredericq, 21 april 1915.

Een bewogen vergadering

Op 29 april zat Speleers zijn bestuur voor.³³ Mede namens andere liberale leden stelde Van Hauwaert dat men voorzichtig moest zijn om duidelijk te kunnen bewijzen dat de Vlaamse beweging met de vijanden van het land niets te maken wilde hebben. Domela en Minnaert dachten niet zo. Hun aanwezigheid in het bestuur was volgens hem een gevaar voor de Gentse Tak. Hij deed een beroep op hun gehechtheid aan de Vlaamse beweging om van hun lidmaatschap af te zien.

Domela en Minnaert verzetten zich heftig. Ook Meert bewees dat een aantal stukken uit *De Vlaamsche Post* in strijd waren met de opstelling van het ANV. Speleers lichtte dan zijn standpunt toe: *“Al wat ik ken en weet, dank ik ten grootsten dele aan Duitsland. De verschuldigde dank daarom wil ik nimmer weigeren. Ik acht de Duitse beschaving, ondanks het gewauwel over Kultur en Zivilisation, in haar weelderige opbloei en ontwikkelingsgang (logische) als de hoogste van alle deze waaraan ik deel kan nemen; en geen verhaal van gruwelen, schanddadens en barbaarsheid, hoezeer ik, waar zulke gebeuren mochten, deze laak en betreur, zal mijn oordeel dientegenover [sic] vermogen te veranderen. Even diep als wie ook voel ik het leed, dat de Duitse legermachten over ons volk en over ons land hebben gebracht, en alle onrechtvaardige bejegeningen ons tegenover keur ik af; doch aan al het geschrei van weerwraak en vernietiging van het Duitse rijk wil ik niet meedoen, want de toekomst zal me in het gelijk stellen. Dit zou betekenen onze eigen financiële ondergang, onze commerciële verarmoeding en een staatkundige en culturele ramp voor Europa. Doch als Belg en als Vlaming verkies ik mijn land, zelfs met zijn gebreken, welke we dan toch enkel door onze eigen schuld hebben te dragen. Hoe ons land uit dit wereldconflict zal te voorschijn treden, kan men op heden niet vooruitzien... Wij worden wederom onafhankelijk in dezelfde voorwaarden als voorheen, of wij genieten een betrekkelijke onafhankelijkheid onder Engels of Frans leenheerschap; wij komen onder Duitse heerschappij, ‘t zij door rechtstreekse aanhechting, ‘t zij door toetreding tot tolvereniging of statenbond, ‘t zij door eenvoudig beschermheerschap. Ja, zelfs toenadering tot Holland behoort niet tot onmogelijke zaken. Welke zal de houding van het Verbond nopens deze vraagpunten zijn? Ze kan m.i. niet twijfelachtig zijn: wij hebben ze vastgelegd...; niettegenstaande Duitse overheersing en wettige uitvoering der staatsmacht door deze ingevolge de Haagse Conventie, bestaat het onafhankelijk België steeds nog, en blijft bestaan, zolang het lot der wapenen niet*

33. *Algemeen Nederlandsch Verbond, Gentsche Tak. Vergadering van donderdag 29.04.1915*, in Dagboeken Paul Fredericq, 30 april 1915, ingeplakt.

bepaaldelijk heeft beslist: dit is het terrein waarop het ANV zich te bewegen heeft uitsluitelijk [sic]: daartoe is het door zijn verleden, dat zich steeds op wettelijk gebied gehouden heeft, verplicht. Dit is de enige rechte weg. Dit was het arbeidsveld van het ANV voor de oorlog, wij gevoelen ons krachtig genoeg het tot volledige oogst te ontginnen ook na de krijg... ons programma is en blijft: behoud onzer eigen Vlaamse beschaving. De verwezenlijking van dit programma ligt nu lijk in het verleden in loyale trouw aan het Belgisch vaderland! Wat de toekomst anders brengen kan, moeten wij afwachten: het ligt vooralsnu buiten ons arbeidsveld.”

Hier sprak een flamingant voor wie er geen politieke taboes meer waren, maar die zich op wettelijk terrein wenste te houden. Het liefst had hij een overwinning van de Geallieerden gezien, maar herstel van het vooroorlogse België was niet zijn eerste zorg. Een Duitse overwinning was niet ondenkbaar, een vrede door overleg evenmin. Elk van die scenario's zou voor Vlaanderen, het Vlaamse volk, de Nederlandse stam specifieke problemen scheppen: het programma blijft behoud van de identiteit: *“Wij hebben als ANV uitsluitend in het oog te houden het belang van de Nederlandse Stam zoveel die in België vertegenwoordigd is, namelijk in Vlaanderen. Onze gewone werking kan voortgaan, wat onze voordrachten en vergaderingen aangaat, we kunnen dat ook stilleggen ... We wensen allen de zegepraal der Bondgenoten, maar wij weten ook dat de Vlaamse strijd dan veel heftiger zal zijn dan vroeger. We moeten ons tegen dat ogenblik uitrusten om de kamp te kunnen voeren met kracht en ook met voorzichtigheid. Daarom in de eerste plaats mag het ANV niet verdacht zijn, maar moet het zich in een toestand bevinden, [die] de sympathie van iedereen tot zich trekt.”*

Velen in het ANV wensten het ontslag van Domela en Minnaert, constateerde Speleers. Indien een belangrijke groep het niet met hem eens zou blijken te zijn, dan zou hij het zich tot een plicht rekenen zich terug te trekken.

Bij zoveel tegenwind konden Domela en Minnaert niet anders dan opstappen...

De heren hebben ontslag genomen, dus heeft Fredericq voldoening, besloot Speleers. En hij sprak stellig de beschuldiging tegen dat hij het artikel van *De Vlaamsche Post* in drukproef zou hebben gezien.

De Gentse Tak ging door met zijn werkzaamheden. Meert hield lezingen over de geschiedenis van de Nederlandse literatuur. Speleers ging zelf in Aalst een reeks lessen over anatomie geven.

Wantrouwen

Fredericqs dagboeken laten zien hoe in de volgende maanden het onderlinge wantrouwen bij de Gentse flaminganten toenam. Onder zijn invloed werd de verwijdering tussen Meert en de andere vlaamsgezinde liberalen groter. Toch bleken Fredericqs liberale medestanders niet onverdeeld in te stemmen met diens optreden. Voor Fredericq, een “*beminnelijke persoonlijkheid*”,³⁴ persoonlijk bevriend met koning Albert, graag geziene gast in de Franssprekende Gentse society, erudiet intellectueel, alert politiek waarnemer, zeer gematigd geworden flamingant, en vooral ten diepste geschokt door de bloedige Duitse inval, moest in de oorlogsomstandigheden alles wijken voor het herstel van ‘s lands vrijheid. Hij vermoedde, terecht, Duitse complotten. Hij verkropte het niet dat een aantal flaminganten zich aan zijn invloed wisten te onttrekken. Dat hij het in zijn notities, in soms krasse bewoordingen, steeds weer op Speleers heeft gemunt, wijst erop hoe zeer hij diens gezag in de Vlaamse beweging was gaan vrezen.

De groep rond Domela spande zich nog in om Speleers aan haar kant te krijgen. Thiry stichtte in Gent een ‘tweede groep’. “*Speleers gaat nog niet mee, wel Stocké en De Cneudt*”, schrijft Vandeveldé.³⁵

Ofschoon zijn naam in Gent blijkbaar over de tongen rolde, lijkt het dat Speleers in die maanden vooral nadacht, informatie zocht, maar zich op de vlakke hield. In het kader van de *Flamenpolitik* hebben wel al in 1915 geïnteresseerde Duitsers met hem willen praten. Toen in oktober 1915 een lid van de Rijksdag, Gerhard von Schulze-Gaevernitz, België bezocht en ook in Gent verbleef, maakte hij niet alleen kennis met Domela en met Willem De Vreese. Schulze-Gaevernitz, die toen sympathiseerde met de Jong-Vlamingen, noteerde op 4 oktober dat hij ook met Speleers en Meert had gesproken. Toch wel verrast leest men dat die twee tijdens dat gesprek eensgezind drie prioriteiten voor Vlaanderens toekomst bepleitten: bestuurlijke scheiding, beter nog volledige staatsrechtelijke scheiding van Wallonië; de nauwste politieke aanleuning bij Duitsland; intern de ruimst mogelijke culturele autonomie voor Vlaanderen, ter bescherming tegen het gevaar voor verduitsing.³⁶

34. R. SPELEERS, *Historische momenten en persoonlijke herinneringen uit den strijd voor de vernederlandsing der Hoogeschool van Gent*, Leuven, 1930, p. 30.

35. M. VANDEVELDE, *Geschiedenis [...]*, p. 91.

36. W. DOLDERER, *Deutscher Imperialismus und belgischer Nationalitätenkonflikt. Die Rezeption der Flamenfrage in der deutschen Öffentlichkeit und deutsch-flämische Kontakte 1890-1920*, Kassel, 1989, pp. 101 en 293, noot 152.

Ook een rapport van de Duitse legatie in Den Haag van 23 oktober 1915 maakt melding van drie prominente Gentse katholieken: Stocké, Speleers en Van der Spurt.³⁷ Pius Dirr, *Referent für flämische Angelegenheiten* bij de *Politische Abteilung*, zou dankzij zijn relaties met katholieke Vlamingen de “*in katholischen Kreisen maßgeblichen*” Speleers hebben gecontacteerd.³⁸

Het is niet verwonderlijk dat de Duitsers, die een *Flamenpolitik* aan het opzetten waren, Speleers, een spilfiguur in het Oost-Vlaamse flamingantisme, hebben benaderd. Alleen al uit intellectuele nieuwsgierigheid zal hij, anders dan bijvoorbeeld Fredericq, een gesprek niet principieel hebben afgewezen. Dat hoefde vooralsnog niet tot enig engagement te leiden.

Speleers steunde in 1915 inmiddels de in het Gentse ANV opgerichte semi-officiële caritatieve organisatie ‘Volksopebeuring’. De oprichting was een initiatief van Meert, uit reactie tegen de franskiljonse dominantie.³⁹ Toen in september het probleem van de uitvoering van de lager-onderwijs-wet van 1914 werd besproken, wees hij Meerts voorstel om aan te dringen op toepassing van de (overigens onvolmaakte) taalbepaling uit die wet – de moedertaal van de kinderen moet de onderwijstaal zijn –, niet af: het ANV zou zich eerst tot de inspectie wenden, zo nodig tot het ministerie, en desnoods naar de Duitsers stappen. “*Burgemeester Braun wendde zich toch ook tot de Duitsers om het Frans te beschermen, opperde Meert. Dat doen de industriëlen eveneens om hun belangen te verdedigen, meende voorzitter Speleers. Moeten wij ons laten terugschrikken om ons recht te vragen?*”⁴⁰

Misschien zijn de onervaren jongelui van *De Vlaamsche Post* inderdaad met Speleers over hun initiatief komen praten. Men kan zich zelfs inbeelden dat een aantal van hen, zoals Minnaert, de illusie koesterden enige redactionele onafhankelijkheid tegenover het bezettingsbestuur te kunnen handhaven. Steun van bekende flaminganten zou hen in die ambitie hebben versterkt. Misschien was het die overweging waardoor Minnaert zelfs had geprobeerd met Fredericq te praten. Die had hem toen de informatie ontlokt dat Domela op zoek naar geld was gegaan in Nederland.⁴¹ Maar zou de politiek alerte Speleers zich pas hebben bedacht nadat het incident met Sevens had onthuld dat er een reukje aan *De Vlaamsche Post* zat? Is, zoals Buning vermoedt, het vernoemen in de verslagen, tot tweemaal toe,

37. W. DOLDERER, *Deutscher Imperialismus [...]*, p. 183.

38. W. DOLDERER, *Deutscher Imperialismus [...]*, p. 328, noot 111.

39. D. VAN ACKER, *Het activistisch [...]*, p. 81.

40. D. VAN ACKER, *Het activistisch [...]*, p. 91.

41. Dagboeken Paul Fredericq, 15 februari 1915.

van Speleers als mogelijke geldschieter van de krant óf *wishful thinking*, óf bedoeld om een rookgordijn aan te brengen voor eventuele latere (Belgische) lezers? ⁴² De arrestatie en de veroordeling van Maes en Sevens en vooral de deportatie van Sevens, en de rol daarbij gespeeld door Wirth, verwekten opschudding bij de Gentse vlaamsgezinden. Te betwijfelen valt toch dat Speleers er zich bovenmatig heeft over opgewonden. Misschien dacht hij over de rivaal van De Vlaamsche Blok zoals Streuvels: “*Ik bewonder Sevens, maar hij speelt den martelaar om later naar de Kamer te gaan.*”⁴³ Het lijkt er ook op dat Speleers evenmin heeft meegedaan aan de georganiseerde flamingantische verontwaardiging toen René De Clercq wegens zijn geschrijf in de *Vlaamsche Stem* als atheneumleraar werd ontslagen. Het veroorzaakte wel ontsteltenis in ruime vlaamsgezinde kringen, zowel bij Fredericq als bij de Jong-Vlaming De Vreese, toen de Duitsers atheneumleraar Jozef Goossenaerts, op 24 november 1915 arresteerden, samen met zestien andere leden van een spionagegroep, onder wie ook de zwager van Dosfel. Speleers, ondervoorzitter van de Katholieke Oud-Hoogstudentenbond van Oost-Vlaanderen, en tandarts Van der Spurt, secretaris, gingen toen bij de Duitse gouverneur pleiten om genade voor Goossenaerts, en allicht ook voor de andere gearresteerden.⁴⁴ Tijdens dit onderhoud, vermoedelijk Speleers’ eerste officieel gesprek met een Duitse instantie, zou de Duitse beslissing om de Gentse universiteit te vernederlandsen ter sprake gekomen zijn: Speleers werd, als hoogleraar en als waarnemend rector, met herhaaldelijk geformuleerde zorg binnen de Belgische wettelijkheid te blijven, de meest gedreven promotor van die ‘Vlaamse Hogeschool’. Hij bereidde er zich bij het einde van de Duitse bezetting op voor verantwoording af te leggen over zijn houding. Pas toen op 11 november 1918 de veiligheid van zijn gezin werd bedreigd en zijn huis, onder de ogen van de toekijkende politie, werd geplunderd en in brand gestoken, nam hij de wijk naar Nederland.

JORIS DEDEURWAERDER
GOZEPUTSTRAAT 37, B-8000 BRUGGE

42. L. BUNING, Het persfenomeen “De Vlaamsche Post”(1915-1916), in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 23, 1974, nr. 4, p. 238.

43. Dagboeken Paul Fredericq, 31 augustus 1915.

44. D. VAN ACKER, *Het activistisch [...]*, p. 118. Goossenaerts vernam pas in 1930 dat Speleers en Van der Spurt voor hem stappen hadden gedaan bij Ecker. Hij dankte er Speleers voor in een brief van 13 december 1930 (AMVC G563/B1).